

examined the society of the future as a confederation of the control not on the national but on the territorial bases. He was sure that the civilized process was incompatible with the struggle for the state system. Considering the nation as a cultural and ethnic community, M. Dragomanov didn't see the necessity to provide it with its political and social integrity. He considered it's possible to realize the cultural necessities and carry out the social transformation in the bound of the existing countries. It contradicted the nature of the process of the nation forming which couldn't exist without its own country.

Key words: nation, society, country, political autonomy, self-government.

Стаття надійшла до редколегії
08.07.2013 р.

УДК 94(447)«1905/1908»

Вячеслав Магась

Боротьба за громадянські й академічні свободи організацій Всеросійського академічного союзу в Україні в 1905–1908 рр.

У статті розглянуто діяльність безпартійної професійно-політичної організації – Всеросійського академічного союзу в Україні в 1905–1908 рр. В організаційному відношенні він складався із Союзу професорів та Союзу молодших викладачів. Осередки Академічного союзу діяли в Києві, Харкові, Одесі, Катеринославі й Ніжині.

Ключові слова: Академічний союз, Союз професорів, Союз молодших викладачів, академічні свободи, революційна боротьба.

Постановка наукової проблеми та її значення. Революція 1905–1907 рр. спричинила активізацію різних суспільно-політичних сил в Україні. Представники багатьох професій започатковували безпартійні професійно-політичні організації, що у своїй діяльності ставили за мету покращення професійного становища їхніх членів, однак вважали, що останнє можливе лише за умов реформування державного устрою. До таких організацій належав і Всеросійський академічний союз, що розгорнув свою діяльність в Україні в 1905–1908 рр. Крім того, професорсько-викладацька еліта становила найосвіченішу частину населення, котра відзначалася відносною поміркованістю та прагнула надати посильну інтелектуальну допомогу уряду, створюючи трансформаційні проекти.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Актуальність вивчення суспільно-політичних та професійних рухів на початку ХХ ст. пов'язана з процесами становлення громадянського суспільства в сучасній Україні. Крім того, досвід боротьби професорсько-викладацького складу за академічні й політичні свободи важливий в контексті сучасної трансформації освітньої та державної системи.

В історіографічному плані питання є малодослідженим. Окремі відомості про діяльність Всеросійського академічного союзу містяться в статті Н. Череваніна, присвяченій руху серед інтелігенції на початку ХХ ст., виданій ще в 1910 р. [5, с. 177–183]. Сучасні російські дослідження дають розгорнуту характеристику діяльності центральних органів Академічного союзу [4, с. 493–519]. Окремі кількісні характеристики діяльності організацій Всеросійського академічного союзу в Україні знаходимо в сучасних українських істориків [2, с. 65].

Водночас проблеми, пов'язані з діяльністю Академічного союзу в українських губерніях Російської імперії, усе ще залишаються малодослідженими, оскільки вказані автори звертали увагу переважно на діяльність центральних органів Союзу.

Мета розвідки – вивчення роботи, яка проводилася діячами Всеросійського академічного союзу в Україні в 1905–1908 рр. Розв'язано такі **завдання**: розглянуто програмні положення діяльності Академічного союзу; охарактеризовано його організаційну структуру; вивчено діяльність груп Академічного союзу в Києві, Харкові, Одесі, Катеринославі; охарактеризовано діяльність окремих діячів Академічного союзу; проаналізовано характер взаємодії відділення Союзу з владою.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На початку 1905 р. в середовищі професорів вищих навчальних закладів імперії зародилась ідея Академічного союзу. Такі союзи організувала професура, а потім почали виникати професійно-політичні союзи молодших викладачів – приват-доцентів і лекторів, що не входили до складу рад університетів [8, арк. 2].

Зародження організації припадає на початок січня 1905 р., коли в Москві оприлюднено «Записку про потреби освіти». Її планували оголосити 12 січня 1905 р. на святкуванні 150-річчя Московського університету, однак у зв'язку з трагічними подіями 9 січня 1905 р. плановані урочистості відмінені урядом. Незважаючи на це, записку оприлюднено у визначений термін із підписами 342 осіб (тому вона отримала неофіційну назву «Записки 342-х»). Записка набула великого суспільного розголосу. Під нею почали ставити свої підписи й інші особи. У зазначеному документі вперше діячами вищої школи чітко означено їхню політичну позицію та погляди на подальший розвиток Російської імперії і її освітньої системи [4, с. 495–496]. Зокрема, у ній розглядалися проблеми початкової, середньої й вищої освіти та містилася теза про те, що досягнення необхідної для розвитку науки академічної свободи неможливе без реформування застарілого державно-бюрократичного устрою [3, с. 175–176].

У витоків Всеросійського академічного союзу був професор Київського політехнічного інституту М. М. Тихвінський, котрий розробив проект професорської асоціації, схвалений постановою професорської наради в Москві 12–13 січня 1905 р. [9, арк. 262].

Установчий з'їзд Всеросійського академічного союзу пройшов 25–28 березня 1905 р. в Санкт-Петербурзі. В означеному та подальших з'їздах Союзу активну участь узяли представники вищої школи з українських губерній Російської імперії. У прийнятій з'їздом політичній декларації містився заклик до царського уряду найближчим часом провести «глибоку політичну реформу» державного устрою задля попередження анархії, що загрожує «численними бідами країні». Ця реформа, указувалося в декларації, мала ґрунтуватися на «послідовному та безумовному демократизмі». Єдиний засіб порятунку від революційного свавілля члени Союзу вбачали в народному представництві, скликаному на демократичних засадах. В академічній резолюції містився заклик до уряду припинити поліційно-бюрократичний вплив на студентство. Саме з припиненням репресій та насильства в стінах вищих навчальних закладів пов'язувалася можливість відновлення навчального процесу [4, с. 504–508]. Головною суспільною метою існування Академічного союзу на тогочасному етапі визналися поширення політичних і правових знань за допомогою публікацій у пресі, видання популярної літератури, читання лекцій, улаштування гуртків тощо [3, с. 181].

Другий делегатський з'їзд Всеросійського академічного союзу відбувся 25–28 серпня 1905 р. в Петербурзі з офіційного дозволу влади. Найважливіші рішення на означеному з'їзді стали результатом тривалої дискусії та компромісу, що обумовлено певною поміркованістю діячів вищої школи. Зокрема, при обговоренні царського маніфесту 6 серпня 1905 р. та «Положення про вибори в Державну думу», що оприлюднено в той же день, діячі Союзу більшістю голосів вирішили, що, незважаючи на обмеженість та половинчастість нормативно-правових актів, неприпустимо нехтувати можливістю отримання нового каналу комунікації з владою, а тому участь у виборах визнавалася необхідною [4, с. 512]. При обговоренні 27 серпня 1905 р. питання про доцільність відновлення навчальних занять прийнято резолюцію, у якій, зокрема, указувалося, що ВНЗ, «незважаючи на важкі умови, повинні відновити навчальні заняття». Це стало реакцією на «Тимчасові правила про автономію», оприлюднені урядом в той самий день. «Будемо втілювати в життя академічну свободу, а разом із нею свободу слова, зібрань, союзів», – зазначалося в постанові [15, арк. 165].

Окрім того, на з'їзді з'ясувалося, що на кінець серпня 1905 р. в Україні осередки Всеросійського академічного союзу утворилися в п'яти містах (у межах усієї імперії організації Союзу існували в 13 містах). Зокрема, вони утворилися в Києві (111 осіб), Харкові (112 осіб), Одесі (72 особи), Катеринославі (16 осіб) та Ніжині (три особи). Загалом, 314 осіб (19 %) із 1650 членів Союзу. Причому, у подальшому кількість членів організації зростає незначною мірою, оскільки вже на той час Союзом охоплено 2/3 особового складу викладачів вищої школи. За межами організації залишалися лише представники т. зв. «академічної правої» професури [4, с. 502].

Третій та останній з'їзд Академічного союзу проходив у січні 1906 р. Він підтвердив колишній політичний курс, однак в умовах розгортання в країні репресій не набув особливого суспільного розголосу та значення [4, с. 516].

У Києві діяло територіальне бюро Академічного союзу, що включало в себе бюро групи Київського політехнічного інституту й бюро групи Київського університету. Головними завданнями територіального бюро були постійне підтримання зв'язку з центральними органами союзу, а також взаємна координація дій названих груп м. Києва [9, арк. 128–129].

Головою територіального бюро був професор Київського політехнічного інституту Ю. М. Вагнер. Посаду секретаря обіймав штатний лаборант КПП Г. Ф. Арнольд. Члени бюро від КПП – професори М. М. Тихвінський, Н. А. Артем'єв, В. П. Іжевський, Д. П. Рузький, К. Г. Шиндлер, М. І. Коновалов, В. Ф. Тимофєєв, М. М. Салтиков, С. П. Булгаков, Г. А. Левицький та лаборант Є. В. Перепьолкін. Київський університет репрезентували професори М. В. Довнар-Запольський, В. Н. Перетц, Е. Н. Трубецький, К. Г. Трїтшель, І. В. Лучицький, А. А. Коротнєв, С. Г. Навашин і доцент В. Я. Железнов [11, арк. 4–5].

Значну активність проявляла група Київського політехнічного інституту. Складено статут, що обумовлював основні організаційні аспекти її функціонування. Зокрема, у ньому зазначалося, що основна мета існування групи – досягнення та забезпечення нормального облаштування академічного життя на засадах автономії й академічної свободи, котра розглядалася як частина громадянської свободи. Членами групи могли бути всі представники викладацького складу КПП [9, арк. 128–129]. Уявлення про зміст засідань означеної групи дає оголошення про його проведення на 20 листопада 1905 р. Означене засідання було присвячене обговоренню поточних проблем, прийняттю нових членів, розгляду проектів організації Київського відділу Союзу союзів, статуту ВНЗ, обговоренню пропозиції про допущення представників студентства на наступні збори, а також заяви «Союзу нижчих службовців Політехнічного інституту» [9, арк. 228]. Отже, засідання Союзу в КПП проходили демократично з розглядом проблем нижчих службовців і бажанням долучити до обговорень студентство. Загалом, політичну активність у КПП проявляли навіть лаборанти, які затвердили резолюцію такого змісту: «Оскільки рекомендована міністерством для вищих навчальних закладів величезна кількість практичних занять призводить до систематичного отупіння не лише студентської молоді, але і її керівників, а порядку в Російській імперії немає, то ми, лаборанти КПП, що підписалися нижче, маємо честь уклінно просити Вашу Високість про негайне скасування всіх практичних занять, а також і самодержавства» [9, арк. 102].

Найбільшу активність у Київському осередку Союзу проявляв згаданий професор КПП М. М. Тихвінський. Окрім Академічного союзу, він належав також до Союзу інженерів та був активним організатором і популяризатором Союзу союзів. Під час обшуку в нього знайдено програмні розробки, присвячені означеним політичним силам. Активна участь професора М. М. Тихвінського в діяльності професійно-політичних організацій набула широкого розголосу, зокрема в листі на його ім'я від 10 січня 1906 р., відправник писав: «...чув про Вас і Вашу діяльність, як про стійкого і благородного поборника за славу і щастя нашої Батьківщини...» [9, арк. 15–16 зв.]. Також М. М. Тихвінський розробив «Статут каси взаємного страхування», у якому вказувалося, що вона заснована «на випадок арешту, заслання і тимчасового позбавлення заробітку за умовами політичної діяльності». Знайдені під час обшуку в червні 1905 р. у М. М. Тихвінського списки внесків від різних осіб у розмірі 3–25 руб. можуть свідчити про організацію ним каси взаємного страхування [9, арк. 39–39 зв.].

Причиною поступового згасання руху стало те, що директор КПП довів до відома персоналу ВНЗ, що губернатор заборонив проводити в приміщенні інституту «засідання т. зв. академічного союзу, котрий нічого спільного зі справою управління інститутом не має, і до складу якого входять особи до інституту зовсім непричетні». Усю відповідальність проведення цих зібрань губернатор поклав на директора. Зі свого боку, загальні збори Київської політехнічної групи академічного союзу, що відбулися 14 грудня 1905 р., прийняли резолюцію, у котрій процитовано рішення другого делегатського з'їзду Союзу про те, що «у нашій діяльності, спрямованій на до досягнення цілей, які покладені в основу академічного союзу, нас не зупинять ні погрози, ні репресії». Далі група повідомила про колективну відповідальність за влаштування зборів усього Всеросійського Академічного Союзу, а не лише директора, і повідомила про свій намір і надалі використовувати будівлю інституту для проведення засідань, котрі планувалося проводити без будь-якого дозволу явочним порядком» [10, арк. 1]. Отже, у період найвищого підйому революції 1905–1907 рр. своїм

рішенням група продемонструвала громадянську єдність та намір за будь-яку ціну відстоювати своє право на об'єднання й мирні зібрання, надане їм Маніфестом 17 жовтня 1905 г.

4 березня 1905 р. утворилося місцеве відділення «Всеросійського академічного союзу» в Одесі. Ініціатором його утворення та головою був ректор Новоросійського університету професор С. П. Ярошенко [8, арк. 5–5 зв.]. До одеського відділення Академічного союзу входили професори й молодші викладачі лівих і ліберальних поглядів [8, арк. 6–6 зв.]. Засідання Академічного союзу в Одесі проходили 20 березня, 12 і 20 квітня, 1 та 18 травня 1905 р. [8, арк. 5 зв.] Зрештою, С. П. Ярошенко був заарештований та в липні 1905 р. висланий до Вологодської губернії [7, арк. 418]. Після цих подій організація деякий час діяла конспіративно та не влаштовувала зборів, однак із відновленням університетської автономії «Тимчасовими правилами 27 серпня 1905 р.» та обранням на посаду ректора члена Академічного союзу, професора І. М. Занчевського Новоросійський університет знов опинився в центрі суспільно-політичного життя [1, арк. 3–4 зв.].

У вересні 1905 р. засідання за участю професорів і молодших викладачів поновилися. Група професорів збиралася в актовому залі головного корпусу Новоросійського університету, а молодші викладачі – у кабінеті І. М. Занчевського [8, арк. 5 зв.–6]. Засідання мали характер обговорень суспільно-політичної ситуації в країні та проектів реформування державного устрою. У жовтні 1905 р. на хвилі страйкової боротьби в приміщенні університету відбувалися сходки за участю сторонньої публіки й представників ліберальних і революційних партій, що знайомили присутніх із програмними положеннями своїх політичних сил [6, арк. 56–56 зв.]. Як наслідок, 15 листопада 1905 р. навчальний процес в університеті припинено за наказом міністра освіти. Рада університету протестувала проти такого рішення телеграмою [1, арк. 4 зв.]. Повністю революційний рух у Новоросійському університеті змогло зупинити тільки оголошення 15 грудня 1905 р. військового стану в Одесі [1, арк. 6 зв.].

Місцеві організації Академічного союзу в Харкові утворилися ще напередодні установчого з'їзду Союзу [4, с. 1]. Перебіг останнього обговорено на засіданні 12 квітня 1905 р. у Харківському університеті, де й організовано відділення Всеросійського академічного союзу [12, арк. 100–100 зв.].

У процесі функціонування групи найбільшу суспільно-політичну активність проявляли молодші викладачі. Для багатьох професорів головними були питання академічної свободи, однак революційна ситуація вимагала політичного самовизначення й професура змушена була з цим рахуватися [4, с. 503–505]. Активністю відзначалися лише окремі професори, зокрема М. А. Гредескул, який допомагав революціонерам, а також організовував мітинги та демонстрації [13, арк. 7–8]. До активних діячів Союзу професорів можна віднести й ректора Харківського університету Д. І. Багалія, професорів того ж університету М. А. Максименка, М. І. Светухіна, Г. В. Коршуна, П. І. Шатілова, М. Ф. Сумцова, М. П. Трінклева та ін. [17, арк. 21–35 зв.]

Група молодших викладачів включала представників таких харківських університетів: класичного, політехнічного й ветеринарного. У січні 1906 р. до групи молодших викладачів Всеросійського академічного союзу входило 108 осіб, із них – чотири професори (така можливість передбачена статутом) [16, арк. 35 зв.]. Членами групового бюро були голова приват-доцент А. М. Фатєєв, товариш голови, приват-доцент Т. Є. Тимофєєв, скарбник, приват-доцент П. І. Шатілов, секретарі – приват-доцент Б. В. Попов і лаборант Н. А. Валяшко [18, арк. 59]. Діяльність групи в 1905 р. проявилась у проведенні загальних зборів, на яких обговорювалися питання академічні та суспільно-політичні, приймали резолюції, збирали кошти на підтримку діяльності організації й визвольного руху. Із 1 лютого 1905 р. по 30 січня 1906 р. група провела 15 загальних зборів своїх членів і два спільних засідання з групою професорів [16, арк. 35–35 зв.].

У грудні 1905 р. розпочалися репресії проти активних діячів союзу, зокрема заарештовано професора М. А. Гредескула [20, арк. 1].

Катеринославське відділення не відзначалося масовістю (як уже зазначалося, у серпні 1905 р. там нараховувалося 17 осіб). Жандармськими органами тут не виявлено певної організаційної структури, але серед можливих учасників Академічного союзу називали професорів Катеринославського вищого гірничого училища В. В. Курилова й А. Ф. Родзевич-Белевича [14, арк. 2 зв.–3].

Загалом, наприкінці 1905 – на початку 1906 рр. під тиском репресивних заходів уряду місцеві організації Академічного союзу тимчасово припиняють свою діяльність або ж переходять на конспіративні засади функціонування. Містом, у якому Академічний союз тимчасово відновив свою діяль-

ність, став Харків. Тут він діяв у другій половині 1907–1908 рр. серед професорів, викладачів, персоналу Харківського технологічного інституту (10 осіб) й окремих професорів Харківського імператорського університету, зокрема М. А. Максименка та Д. І. Багалія. Діяльність Союзу відбувалася конспіративно (із чим пов'язаний брак інформації про нього в цей період). Відбувалися наради, на яких обговорювали різні суспільно-політичні й освітні питання [19, арк. 8–24 зв.].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розглянуто діяльність Всеросійського академічного союзу в Україні в 1905–1908 рр. Осередки Союзу в Україні залучали професорів і молодших викладачів ліберальних та соціалістичних поглядів до обговорення назрілих освітніх і суспільно-політичних проблем, а також до поширення політико-правової грамотності серед студентів й інших категорій населення. Перспективами подальших досліджень є докладніше вивчення діяльності Катеринославського та Ніжинського відділень Всеросійського академічного союзу.

Джерела та література

1. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, ф. 10. Академія наук УРСР, спр. 18043, 14 арк.
2. Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.) : у 3 кн. / [відп. ред. Ю. О. Курносів ; авт. : С. І. Білокінь, О. Д. Бойко, Г. С. Брега та ін.]. – К. : Ін-т історії України НАН України, 1994. – Кн. 1. – 138 с.
3. Российские партии, союзы и лиги. Сборник программ, уставов и справочных сведений о российских политических партиях, всероссийских профессионально-политических и профессиональных союзах и всероссийских лигах / [составлен В. Ивановичем]. – СПб. : Типо-литография Б. М. Вольфа, 1906. – 254 с.
4. Самоорганизация российской общественности в последней трети XVIII – начале ХХ в. / [отв. ред. А. С. Туманова]. – М. : Рос. полит. энцикл. (РОССПЭН), 2011. – 887 с.
5. Череванин Н. Движение интеллигенции / Н. Череванин // Общественное движение в России в начале ХХ века : в 3-х т. / под ред. Л. Мартова, П. Маслова и А. Потресова. – СПб., 1910. – Т. 2. Ч. 2. – С. 146–201.
6. Центральний державний історичний архів України в м. Києві (далі –ЦДІАК України), ф. 268. Південне районне охоронне відділення. 1902–1914 рр., оп. 1, спр. 49. – 69 арк.
7. ЦДІАК України, ф. 268, оп. 1, спр. 159, 448 арк.
8. ЦДІАК України, ф. 268, оп. 1, спр. 413, 7 арк.
9. ЦДІАК України, ф. 274. Київське губернське жандармське управління. 1828–1917 рр., оп. 1, спр. 1113, 277 арк.
10. ЦДІАК України, ф. 274, оп. 3, спр. 423, 1 арк.
11. ЦДІАК України, ф. 275. Київське охоронне відділення. 1902–1917 рр., оп. 1., спр. 861, 5 арк.
12. ЦДІАК України, ф. 304. Харківське розшукове відділення. 1902–1903 рр. Харківське охоронне відділення 1903–1906 рр., оп. 1., спр. 85, 127 арк.
13. ЦДІАК України, ф. 304, оп. 1, спр. 91, 179 арк.
14. ЦДІАК України, ф. 313. Катеринославське губернське жандармське управління. 1868–1917 рр., оп. 1, спр. 304, 7 арк.
15. ЦДІАК України, ф. 336. Харківське губернське жандармське управління. 1868–1917 рр., оп. 1, спр. 988, 215 арк.
16. ЦДІАК України, ф. 336, оп. 1, спр. 3282, 47 арк.
17. ЦДІАК України, ф. 336, оп. 1, спр. 3726, 210 арк.
18. ЦДІАК України, ф. 705. Південно-східне районне охоронне відділення. 1905–1914 рр., оп. 1, спр. 396, 62 арк.
19. ЦДІАК України, ф. 705, оп. 1, спр. 699, 89 арк.
20. ЦДІАК України, ф. 838. Колекція листівок. 1897–1917 рр., оп. 5, спр. 122, 1 арк.

Магась Вячеслав. Борьба за гражданские и академические свободы организаций Всероссийского академического союза в Украине в 1905–1908 гг. В статье рассмотрена деятельность Всероссийского академического союза в Украине в 1905–1908 гг. В организационном отношении он состоял из Союза профессоров и Союза молодых преподавателей. У истоков Всероссийского академического союза находился профессор Киевского политехнического института Н. Н. Тихвинский, который разработал проект профессорской ассоциации, был одобрен постановлением профессорского совещания в Москве 12–13 января 1905 и лег в основу созданного в марте 1905 г. Академического союза. Его ячейки образовались в Киеве, Харькове, Одессе, Екатеринославе и Нежине. Деятельность указанных отделений Союза включала в себя проведение совещаний, на которых обсуждались назревшие академические и политические проблемы, принятие постановлений и резолюций, что были откликом на актуальные проблемы политической и академической жизни, общественно-полезную деятельность, отстаивание профессиональных интересов своих членов и т. п. В общем, в 1905–1908 гг. в

Украине Академический союз сыграл положительную роль, привлекая профессоров и младших преподавателей либеральных и социалистических взглядов к обсуждению назревших образовательных и общественно-политических проблем, а также к распространению политико-правовой грамотности среди студентов и других категорий населения.

Ключевые слова: Академический союз, Союз профессоров, Союз младших преподавателей, академические свободы, революционная борьба.

Magas Vyacheslav. The All-Russian Academic Union Organizations' Struggle for Academic and Political Freedom in Ukraine in 1905–1908. The paper is dedicated to the activity of The All-Russian Academic Union in Ukraine in 1905–1908. The organization consisted of two groups: Union of Professors and Union of Tutors. The professor of Kyiv Polytechnic Institute M. M. Tykhvynskiy was the founder of the All-Russian Academic Union was, who worked out the project of the professors' association, that was later approved by the conference of professors' decree in Moscow on 12–13 of January in 1905 and underlied the Academic Union, which was founded in March, 1905. Its organizations were founded in Kyiv, Kharkiv, Odessa, Katerynoslav and Nizhyn. The activity of the mentioned organizations included carrying out the conferences, where the academic and political problems were discussed; decrees and resolutions were adopted as a response to relevant problems of political and academic life; generally useful activity, assertion of its members' professional interests etc. In general, the Academic Union played a positive role in Odessa in 1905 having engaged the professors and tutors, who had liberal and social views on discussing the educational, public and social problems as well as spreading the political and lawful literacy among the students and other categories of population.

Key words: Academic Union, Union of Professors, Union of Tutor, academic freedom, revolutionary struggle.

Стаття надійшла до редколегії
11.06.2013 р.

УДК 930.9(477.82): 943.8.081

Юрій Крамар

Діяльність тимчасових органів польської влади на Волині (1919–1921 рр.)

У статті висвітлено структуру, функції та повноваження польських тимчасових органів влади й управління, що діяли на території Західної Волині упродовж 1919–1921 рр. Тимчасовий характер польської адміністрації зумовлювався насамперед невизначеним міжнародно-правовим статусом Волині. З'ясовано причини повільної розбудови структур польської адміністрації та труднощі у формуванні місцевого апарату влади. Окремим аспектом висвітлено характер відносин цивільної й військової адміністрацій у краї.

Ключові слова: Друга Річ Посполита, Волинь, державна адміністрація, повіт, староста.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз процесу законодавчого та організаційного становлення органів державної влади на Волині в 1919–1921 рр. важливий унаслідок кількох причин. По-перше, це дає можливість показати особливості процесу інтеграції українських земель до складу Польської держави на регіональному рівні. По-друге, вивчення зазначеної проблеми дає змогу розкрити роль місцевих органів влади в реалізації польської державної політики в міжвоєнний період.

Специфіка діяльності польських тимчасових органів державної влади зумовлена тією обставиною, що більшість населення краю склали українці. Отже, від укладу відносин влади з місцевою громадою значною мірою залежали темпи інтеграції Волині до складу Польської держави.

Мета запропонованої статті – спроба показати організаційні засади, структуру та повноваження тимчасових органів державної влади Польщі на Волині, з'ясувати характер їхніх відносин із місцевим населенням.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Серед робіт, присвячених аналізу окремих аспектів діяльності польської адміністрації на Волині в 1919–1921 рр., слід виділити дослідження польських істориків В. Менджецького [15], В. Слешинського [16], Й. Геровської-Каллаур [13], В. Козири [14]. Натомість в українській історіографії цю проблему висвітлено недостатньо.